

محمدحسین سلطانی **خبرنگار**

کافی است عنوان «فرهنگ‌کارت» را جست‌وجو کنید، آن وقت متوجه می‌شوید که در سال‌های متعدد درمورد این موضوع صحبت شده و توسط دولت‌های مختلف مباحثی مطرح شده‌است. در بین برنامه‌های سیدعباس صالحی، هم این عنوان به چشم می‌خورد. فرهنگ‌کارت، عنوانی است که در کنار عناوینی چون عدالت فرهنگی و عمومی‌سازی دسترسی مردم آمده‌است. وقتی ۲۷ آذر ۸۹، محمود احمدی‌نژاد، رئیس‌جمهور وقت اجرایی شدن قانون هدمفندی یازانه‌ها را اعلام کرد یک پدر خانواده با دو فرزند می‌توانست با همان ۴۵ هزار و پانصد تومان یازانه برای هر فرزندش نزدیک به ۱۳ عنوان کتاب با موضوع کودک و نوجوان بخرد. نزدیک به ۱۴ سال از آن دستور می‌گذرد. با احتساب یازانه ۴۰۰ هزار تومانی‌ای که دولت برای دهک‌های یک تا سه اختصاص داده‌است، همان پدر خانواده تنها می‌تواند یک یادو عنوان کتاب آن هم با صفحات بسیار کم را خریداری کند. البته اگر پس از خرید مایحتاج اولیه زندگی چیزی از آن یازانه برای فرهنگ بماند. این کاهش قدرت خرید کار را به جایی رسانده که در خیابان انقلاب تهران، بخش مهمی از مردم تنها تماشاگر ویتربین کتاب‌فروشی‌ها و پوستر فیلم‌های روی پرده شده‌اند. صدای این نگاه‌های تماشاگر آفتدری بلند بوده که به بهارستان و صفحات برنامه‌های سیدعباس صالحی برای تصدی وزارت ارشاد رسیده‌است. او در صفحه پنجم برنامه ۱۷ صفحه‌ای خود به سراغ همین موضوع می‌رود و راهکاری آشنا

وعده ۱۴ ساله

را مطرح می‌کند. در بند ۲–۳ کلان برنامه های صالحی چنین راهبردی آمده‌است: «عمومی‌سازی دسترسی مردمی به محصولات و فرصت‌های فرهنگی در تمام نقاط کشور (با استفاده از فرهنگ‌کارت)».

➤ **فرهنگ‌کارت؛ پرائتزی پردردسر**

فرهنگ‌کارت نام جدیدی برای توسعه عدالت فرهنگی نیست و پیش از این هم اسماعیلی، وزیر ارشاد دولت سیزدهم چنین مفهومی را با عنوان یازانه فرهنگی به سمع و نظر مردم رساند اما اسماعیلی در برنامه خود، یازانه فرهنگی را ذیل حوزه کتاب معرفی کرد، در صفحه پنجاه و نهم برنامه اسماعیلی این نکته اینچنین مطرح شده بود: «اختصاص یازانه فرهنگی به سبد مصرفی خانوار در راستای افزایش خرید و مصرف کتاب توسط خانواده‌ها.» از برنامه اسماعیلی چنین‌به نظر می‌آمد که او می‌خواهد یازانه فرهنگی را در قالب گسترده‌تری نسبت به بن کتاب در نمایشگاه کتاب تهران اختصاص بدهد. مضاف بر اینها اسماعیلی در این موضع متوقف نشد و در هفتم اردیبهشت‌ماه سال ۱۴۰۱ از تخصیص یازانه در حوزه سینما صحبت کرد: «دولت مایل است یازانه‌ای برای خرید بلیت سینما در نظر گرفته شود. در این مسیر در حال رایزنی هستیم و خیرهای خوبی در راه است.» اما در پایان تاریخ سه‌ساله اسماعیلی، او نه‌تنها نتوانست از بن کتاب با ششیه سابق فراتر برود بلکه در اجرای تعهدات آیین‌نامه «نحوه پرداخت یازانه در حوزه نشر و مطبوعات» هم چندان توفیقی کسب نکرد و نتوانست مشمولان یازانه کتاب را گسترش دهد. براساس این

نگاهی کوتاه به ۶ کتاب تقریظی رهبر انقلاب در هفته دفاع مقدس

کتاب‌ها حرف می‌زنند

➤ **ظاهر حسلو**

خبرنگار

تقریظ رهبر انقلاب بر کتاب‌های گوناگون در عرصه فرهنگی همواره یکی از اقدامات تاثیرگذار بر جلب توجه فعالان و مخاطبان حوزه کتاب به یک اثر بوده‌است. این موضوع علاوه بر بازتاب دغدغه ایشان در ترویج فرهنگ مطالعه و کتابخوانی، ایجاد ارتباط مستقیم با نویسندگان و نسل جوان، نکوداشت ارزش‌های ملی و انقلابی، تقدیر از آثار فاخر کمتر موردتوجه قرار گرفته و… راهبرذهایی را به بازگیران عرصه فرهنگ و کتاب در پرداخت بیشتر یا ترویج یک موضوع مغفول مانده ارائه می‌دهد. علاوه‌بر این، اثر مستقیم تقریظ‌ها بر میزان فروش کتاب‌ها و همچنین فرصت بهره‌برداری ناشران از این اتفاق نیز از دیگر آثار مثبت آن است. فرآیندی که گرچه از دهه ۷۰ توسط ایشان انجام شده، در سال‌های اخیر به‌واسطه نقش آفرینی رسانه‌ها با‌زتاب قابل توجهی پیدا کرده‌است. یکی از حوزه‌های موردتوجه رهبر انقلاب که در میان کتب تقریظی نسبت قابل توجهی از لحاظ فراوانی داراست، کتب «دفاع مقدس» است. فرغ‌های قرمز، تلنگ‌نباش، ساجی، رسول مولتان، تاکسی سرویسی برای یادت، یادت باشه، علمدار، سرباز کوچک امام و نمونه‌هایی از این دست باوش کوچکی از فهرست کتاب‌های تقریظ‌شده توسط رهبر انقلاب در این حوزه‌است. امسال نیز با شروع هفته دفاع مقدس نام ۶ کتاب رسانه‌ای شد و قرار است در آبان‌ماه از این تقریظ‌ها رونمایی شود. یکی از نکات جالب توجه در بررسی این آثار غلبه حضور نویسندگان زن است که در سال‌های اخیر نقش آفرینی قابل توجهی در نگارش کتاب‌های حوزه دفاع مقدس داشته‌اند. به این بهانه به روایت‌های نویسندگان و موضوعات پرداخته‌شده در این کتاب‌ها پرداختیم.

➤ **مقتی شهید**

کتاب «معبد زیرزمینی» به قلم معصومه میرعبدللهی که از سوی انتشارات جمکران به چاپ رسیده، داستان زندگی شهید غلامحسین رعیت‌رکن‌آبادی است. روستایی مقتی‌ای که با ابتکارو تبحر خود در حفر کانال در عملیات‌های گوناگون به‌ویژه عملیات «فتح‌المبین» نام خود را در تاریخ نام‌آوران دفاع مقدس ماندگار کرد. روستایی نخیه و سادزبستی که از خانه‌ای ۳۷ متری در قم مسیر آسمان را پیدا کرد و روایت همراه شدن او با یک پسر نوجوان را میرعبدللهی در کتاب معبد زیرزمینی انجام داده‌است. لباس شخصیت اصلی کتاب پسری است که همراه شهید رعیت راهی حفر کانال می‌شود و این همراهی شخصیت وی را شکل می‌دهد.

➤ **معلم شهید**

سمیرا اکبری نویسنده اثر با انجام چندین مصاحبه با همسر شهید علی کسایی، داستان زندگی مری و مسئول عقیدتی سیاسی مرکز پیاده اژش شیراز را در کتاب «آخرین فرصت» روایت می‌کند. این رمان به دلیل زاویه نگاه همسر شهید کسایی به این شخصیت، درون‌مایه‌های عاطفی و انسانی قابل توجهی دارد و از رهگذر عرفی زندگی عاشقانه با یک ارتشی مکتبی به حوادث سیاسی پیش و پس از انقلاب نگاه می‌کند و به دلیل زبان روان و شیوا و ساده‌ای که نویسنده به‌کاربرده می‌تواند طیف وسیعی از مخاطبان را درگیر کند. پرداخت کم و مغفول ماندن روایت زندگی شهدای کمتر شناخته‌شده ارتش در عرصه کتب دفاع مقدس، این کتاب را از این حیث نیز در جایگاه ویژه‌ای قرار می‌دهد.

➤ **لوتی شهید**

شهید مجید قربانخانی از شهدای مدافع حرم که به دلیل سبک زندگی

«فرهنگ‌کارت» از دولت محمود احمدی‌نژاد شروع شد و هنوز به نتیجه نرسیده‌است

آیین‌نامه، دانش‌آموزان به‌ویژه در مقطع دبیرستان، دانشجویان در تمام مقاطع، طلاب علوم دینی و اساتید اهل قلم و فرهیختگان برجسته کشور باید از این یازانه بهره‌مند شوند، یازانه‌ای که در طی سال‌های اخیر نه‌تنها به دانش‌آموزان اختصاص پیدا نکرده بلکه مبلغ پرداختی ۲۸۰ هزار تومان هم نمی‌توانست پوشش دهنده نیازهای مشمولان باشد.

➤ **ثبت‌نام‌هایی که انجام شد، کارت‌هایی که نیامد**

البته نزدیک‌ترین تجربه به فرهنگ‌کارت و یازانه فرهنگی – به شکل گسترده‌تر از بن کتاب – برای دولت سیزدهم نیست. بیست‌ونهمین جشنواره کتاب تهران در اردیبهشت سال ۹۵، رئیس مرکز رسانه‌های دیجیتال وزارت ارشاد، فرهنگ‌کارت ۴۷ هزارتومانی را در شرایطی معرفی کرد که آن زمان یازانه نقدی هنوز ۴۵ هزار و ۵۰۰ تومان بود. رقمی که موسویان آن را قابل استفاده برای مراکز فرهنگی، هنری، سینماها و مراکز آموزشی عنوان کرد. قرار دادن پوشش بیمه‌ای دارنده کارت تا سقف یک میلیون تومان، تخفیف ۵۰ درصدی از توره‌های تهران‌گردی، قابلیت رزرو بلیت هواپیما، اتوبوس و قطار و پرداخت وام ۱۰ میلیون تومانی با سود ۱۶ درصد از دیگر مزایایی دارندگان این کارت بیان شد. وقتی از موسویان، رئیس مرکز رسانه‌های دیجیتال وزارت ارشاد، درباره زمان تحویل فرهنگ‌کارت پرسیده شد، او جواب داد: «کارت‌های متقاضیان پس از ثبت‌نام ظرف دو هفته به آنها تحویل خواهد شد.» دو هفته عنوان شده توسط موسویان برای بسیاری از ثبت‌نام‌کنندگان دریافت این کارت‌ها تا امروز طول

متفاوت خود از روایت‌های غالب زندگی شهدا، شناخته‌شده و به «حرم مدافعان حرم» معروف است، این بار به قلم کبری خدابخشنی دهقی در کتاب «مجید بربری» روایت می‌شود. نویسنده در این کتاب اشاره می‌کند خواهر شهید برای بیان خاطرات او در مصاحبه این کتاب مردد بوده که توصیه برادرش در خواب او را مضمم به همکاری می‌کند. روایت دلچسب پسری از جنوب شهر که قهوه‌خانه‌اش پاتوق لای‌های محله بود اما یک شبه ره صدساله را طی می‌کند و پس از بازگشت از سفر عتبات، راه مسوریه را پیش می‌گیرد. این کتاب در ۱۵۲ صفحه به رشته تحریر درآمده و انتشارات دارخوین آن را منتشر کرده‌است.

➤ **فرمانده شهید**

چهارمین کتاب از فهرست کتاب‌های تقریظ‌شده توسط رهبر انقلاب نیز به خاطرات همسران شهدا اختصاص دارد. «پاییز آمد» روایت خاطرات فخرالسادات موسوی، همسر سردار شهید احمد یوسفی است، کتابی که جلد آن برخلاف عادات معهود، تصویری از همسر شهید در جوانی را نشان می‌دهد. در توضیحات اینکه توسط سوره مهر انتشار یافته، اشاره شده که گلستان جعفریان، نویسنده کتاب تلاش کرده زندگی یک زوج را به دور از کلیشه‌ها و با همه فرازونشیب‌هایش روایت کند و از تکرار داستان‌های موجود در تصویرسازی شهدا به‌عنوان موجوداتی دست‌یافتنی و فرازمینی پرهیز کرده‌است. این کتاب به روایت آشنایی شهید یوسفی و فخرالسادات موسوی و شکل‌گیری عشقی می‌پردازد که به زندگی شیرین و پرفرازونشیبی منجر می‌شود. شهید احمد یوسفی شهید شاخص استان زنجان در سال ۱۴۰۳ و فرمانده واحد مهندسی رزمی در ارتفاعات لاری یانه بود که در مهر سال ۶۵ در همان منطقه به شهادت رسید.

کشیده‌است. کارت‌هایی که حتی وقتی به دست صاحبان‌شان رسیدند به دلیل عدم همراهی شرکت‌های طرف قرارداد، چندان کاربری‌ای نداشتند.

➤ **۴۷ هزار تومان حداقل باید۹ برابر شود**

با گذشت هشت سال از خاطرات فرهنگ‌کارت‌های توزیع‌شده، صالحی دوباره به سراغ این طرح آمده‌است. طرحی که از جزئیاتش تنها نام فرهنگ‌کارت مشخص است. نامی که برای مردم خاطره‌ای از یک طرح اجرا نشده دارد. با این فرض که وزارت فرهنگ و ارشاد در دولت دوازدهم بخواهد فرهنگ‌کارت را به همان شیوه سال ۹۵ به دست مردم برساند برحسب تورم باید مبلغ ۴۷ هزار تومان سال ۹۵ را حداقل به مبلغ ۴۳۴ هزار تومان برساند. عددی که در نسبت با بن کتاب امسال ۱۵۴ هزار تومان بیشتر است. اگر این فرض را در نظر بگیریم که طرح فرهنگ‌کارت به تصویب برسد و یک دانشجو بخواهد براساس مبلغ ۴۳۴ هزارتومان فرهنگ‌کارت بخرد کند، با توجه به قیمت حدوداً ۸۰۰ تومانی هر صفحه کتاب در سال ۱۴۰۳ (براساس آمار خانه کتاب و ادبیات ایران)، با رقم ۴۳۴ هزارتومان تنها می‌تواند یک کتاب ۵۴۳ صفحه‌ای بخرد. با تمام این تفاسیر باید دید فرهنگ‌کارت که به‌عنوان بخشی از برنامه‌های سیدعباس صالحی مطرح شده‌است، با د نظرگرفتن تورم چقدر می‌تواند مردم را برای یازانه داشتن در بخش فرهنگ امیدوار کند و بعد از سال‌ها به دست‌شان برسد.

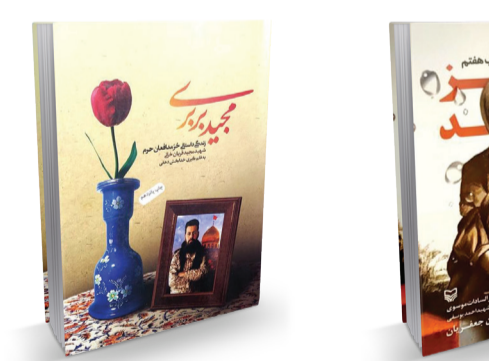

➤ **مهندس شهید**

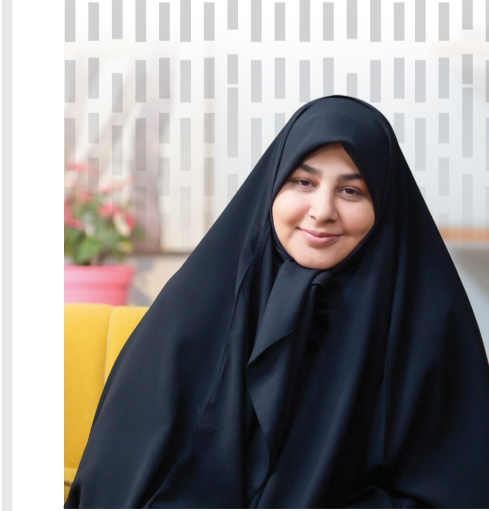
«هواتو دارم» عنوان کتابی است که به قلم محمدرسول ملامحسنی در ۱۲ فصل به روایت زندگی شهید مدافع حرم مهندس مرتضی عبداللهی می‌پردازد؛ عبداللهی در این اثر بازه ۱۰ ساله‌ای از زندگی شهید را انتخاب کرده و مخاطب را با چگونگی شکل‌گیری شخصیت فردی، اجتماعی و سیاسی او تا زمانی که تصمیم به حضور در جبهه نبرد علیه داعش می‌گیرد، همراه می‌کند. جوان مهندسی که با وجود امکان انتخاب مسیرهای دیگری از زندگی به‌واسطه علاقه زیاد از مسیر آشنایی پدرش با سردار شهید سلیمانی، به نیروی قدس می‌پیوندد و درنهایت یک روز پیش از اعلام پاکسازی داعش در دیرالزور سوریه به شهادت می‌رسد.

➤ **دانشجوی شهید**

جوان‌ترین شهید مدافع حرم ایرانی، سیدمصطفی موسوی، شخصیت اصلی کتاب «بیست‌سال و سه روز» به قلم سمانه خاک‌باز است. مصطفای جوان که قیدتحصیل در رشته مکانیک را می‌زند و در جواب پدرش که از او می‌خواهد بماند و درسش را ادامه دهد، می‌گوید: «شاید جنگ حالا حلال‌ها تمام نشه، اما ممکنه من عوض بشم. هیچ تضمینی نیست که پنج‌سال دیگه، دوسال دیگه که درس من تمام شد، اون موقع هم همین آدم باشم.» این کتاب که جلد دوازدهم از مجموعه مدافعان حرم و به قلم همان نویسنده‌است توسط انتشارات روایت فتح به چاپ رسیده و به دلیل روایت زندگی یک شهید دهه هفتادی با مختصات زندگی جوان‌های این دوره، تصویر ملموس‌تری از غیرقابل دسترس نبودن شخصیت شهدا به مخاطب ارائه می‌دهد.

مشهد سفر کرد و در راه بازگشت، هیچ وقت به تهران نرسید. یاد فرزانه نه‌تنها با رفتنش فراموش نشد که انگار او تازه جای پایش را روی زمین و میان ما آدم‌های زمینی محکم کرد.

موجب‌های آشنایی با او حساب می‌شد.

رفتارهای فرزانه کاری بود تا دورتا دورش، فارغ از هرگونه تفاوتی همیشه پر از آدم باشد. آدم‌هایی که بعد از مدتی، تلاش می‌کنند تا فاصله‌ها را کم کنند و از فراز بیشتر بدارند. فرزانه شبیه رنگ سفید پالت رنگ‌ها بود؛ کنار هرکسی که قرار می‌گرفت، از تیرگی‌اش کم و او را مانند خودش شفاف و ژلال می‌کرد. فرزانه خدای کلمات بود، با کلمات بازی می‌کرد و بهترین‌ها را انتخاب می‌کرد. وقتی با فرزانه صحبت می‌کردی، آنقدر مطمئن از کلمات استفاده می‌کرد که حتی اگر مشکل‌ت حل نمی‌شد، باز هم حال دلت از شنیدن صحبت‌ها و صدای فرزانه خوب بود. فرزانه پزشکی همان‌کسی بود که ثابت کرد رزق تنها پول و مادیات نیست؛ یک معلم می‌تواند یکی از بهترین رزق‌های زندگی‌ات حساب شود.

با آسمانی شدن فرزانه، به رسم یادگاری عکس‌ها و کلیپ‌های زیادی از او منتشر شد. یکی از ماندگارترین ویدئوها مربوط به زمانی است که او در سالن راه‌آهن نشسته و با چشمی پراشک، از زیارت وداع اهل‌بیت می‌گوید: «فکر نکنین من خسته شدم و دارم میرم، مجبورم که برم. ولی تا وقتی من برمی‌گرم شما هوای من رو داشته باشین. وقتی از حرم میای بیرون، حتما به چیزی بهت دادن. ولی بعضی وقت‌ها هم می‌فهمی و بعضی وقت‌ها نه.» فوت فرزانه در اوایل پاییز سال ۱۴۰۱، مصداق جملات پایانی وداع حساب می‌شود. او که چند روز قبیش از اربعین بازگشته بود، به

می‌خواهم شبیه فرزانه باشم

مریم فضالی
خبرنگار گروه فرهنگ

در ابتدای متن لازم است بگویم مرحوم فرزانه پزشکی، تنها معلم من بود و من از سر جستار در ادامه متن او را «فرزانه» خطاب می‌کنم؛ چراکه او تنها فرزانه‌ای بود که ویژگی‌های اسمش را به دوش می‌کشید. فرزانه خرم‌مند، دانا، عادل و هوشمند بود، البته اینها تنها چند صفت از صفت‌های خوب او شمرده می‌شوند.

اولین مواجهه‌ام با فرزانه پزشکی، در قالب شاگرد و معلم بود. تا قبل از کلاس، هرکسی که می‌فهمید با فرزانه کلاس داریم خوشحال می‌شد و از ته دل می‌گفت: «خوش به حال تون.» در پاسخ چرایی رفتارش هم ما را بدون هیچ پیش‌فرضی حواله می‌داد به زمانی که سر کلاسم حاضر شوم. این رفتارها باعث شده بود تا برایمان فرزانه ناشناخته‌ترین موجود شناخته‌شود. زنی که با گذشت دو سال از فوتش، هنوز آدم‌ها برای گفتن از او حرف دارند. اولین جلسه کلاس برگزار شد و آخر کلاس هیچ پاسخی برای سوالاتم نداشتم جز اینکه هر هفته منتظر سه‌شنبه‌هایی بودم که فرزانه پزشکی وارد کلاس بشود و به بهانه کلاس آمادگی دفاعی برایمان از هر چیزی صحبت کند. بعدها متوجه شدم که به خاطر بهانه‌های آموزش و پرورش منطقه و مخالفت آنها با او، نام کلاس آمادگی دفاعی تنها